

De Potige Polders

In 2012 zetten de Erfgoedcel Waasland en haar partners de geschiedenis van de polders en waterlanden in de kijker onder de noemer “De Potige Polders”. De directe aanleiding hiervoor zijn de vele veranderingen die de polders de laatste jaren reeds meemaakten en in de nabije toekomst nog zullen ondergaan: verschillende polders maken plaats voor industrie en natuur en polderbesturen fusioneren tot nieuwe, grotere gehelen.

De Hedwigepolder in 2011
(Guido Van Poucke)

In het licht van zoveel verandering wilde het polderproject de geschiedenis van de polders en meersen van het Waasland documenteren en toegankelijk maken. Want ook in het verleden maakten deze gebieden grootse veranderingen mee. Overstromingen en oorlogen veegden hele dorpen van de kaart; de hooilanden langs de Durme verdwenen na de Tweede Wereldoorlog en

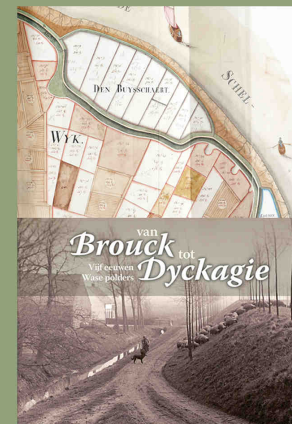
ook wijmentelen en mandenvlechten verdwenen de vorige eeuw grotendeels van het toneel. Ook de landbouw zelf is door schaalvergroting en automatisering ingrijpend veranderd. Het polderleven van een paar tientallen jaren geleden bestaat vandaag soms enkel nog op foto en in de herinnering van zij die het nog meemaakten...

Om het verdere en meer recente verleden van de polders en meersen te documenteren, gingen we op zoek bij de Wase archieven, heemkringen en privépersonen op zoek naar beeldmateriaal en getuigenissen, om op te nemen in de Erfgoedbank Waasland. We gingen ook op zoek naar oude kaarten van het Waasland en maakten een inventaris waarmee onderzoekers makkelijker kunnen terugvinden waar zich interessante kaarten bevinden. Om het lokale polderleven van de 20ste eeuw in de kijker te zetten, werkten we ten slotte een reeks vertellingen uit.

Tegelijk wilden we met het polderproject ook nieuw onderzoek stimuleren. In het boek “Van Bouck tot Dyckagie - Vijf eeuwen Wase polders” buigen dertien auteurs zich over uiteenlopende aspecten van de poldergeschiedenis: de vroegmoderne polderkaarten, de polderuitbating in de zeventiende eeuw en de Wase landbouw tot de twintigste eeuw, hoevegeschiedenissen en de Prosperpolder onder de familie Arenberg.

Bijdragen werden geleverd door Universiteit Antwerpen, Universiteit Gent, Gemeente en Gemeentearchief Beveren, Gemeentearchief Sint-Gillis-Waas en zelfstandige vorsers Freddy Buys, Monika Triest en Guido Van Poucke.

Het boek werd uitgegeven bij Abimo NV met steun van CERA en is te koop in de Wase boekhandels, selecte Diensten Toerisme en via Erfgoedcel Waasland

Het valt niet te ontkennen dat de evoluties van de laatste jaren veel discussie veroorzaken tussen overheid, industrie, polderbewoners, onderzoekers, milieugroeperingen en erfgoedzorgers. Voor wie een deel van “zijn” polderleven ziet verdwijnen, is het soms zoeken naar een evenwicht tussen verzet en berusting. Maar ook bij hen worden de veranderingen niet per definitie eenduidig negatief ingeschat.

“De Potige Polders” neemt bewust geen stelling in binnen deze discussie, maar wil in de eerste plaats het (verdwenen of verdwijnende) polderleven in beeld brengen en digitaal bewaren. Tegelijk toont het aan dat de geschiedenis van de polders zelf al eeuwenlang gekenmerkt wordt door soms ingrijpende veranderingen. Voor sommigen is het ongetwijfeld een schrale troost, maar zo bekeken lijkt alvast één ding zeker: dit zal niet de laatste omwenteling zijn die deze landen meemaken!

Werken mee aan dit project: Bibliotheca Wasiana, Centrum voor Agrarische Geschiedenis, de Beverse Film- en Videoclub, Bibliowaas, Cultuurcentrum Ter Vesten, Cultuurvereniging 'tij, Cultureel Archief Burcht, Davidsfonds Temse, Erfgoedcel Waasland, Gemeentearchief Beveren, Gemeentearchief Sint-Gillis-Waas, Gemeente Kruibeke, Gemeente Stekene, Gemeentearchief Temse, Heemkundige Kring Braem, Heemkundige Kring De Kluize, Heemkundige Kring Nieuwkerken, Hertogelijke Heemkundige Kring het Land van Beveren, Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waes, Stadsarchief Lokeren, Stadsarchief Sint-Niklaas, Museum De Schuur, Polder Sinaai-Daknam, Prisma '80, Provincie Oost-Vlaanderen (GISoost), Stad Sint-Niklaas, VTBKultuur video Beveren, VZW Durme.

Privépersonen wiens materiaal te zien is op de Erfgoedbank Waasland: Raymond Van Ael, Edy Hofman, Johnny Bogaert, André Verstraeten, Hugo De Looze, Walter Vermeiren, familie Smet, Petrus Praet, Claire Gillis, Raymond Van Ael, Hugo Maes, François De Baere, Patrick Pien, Dirk Smet, Frans De Kerf, René Bocklandt, Hugo Bulterijst.

“De Potige Polders” bouwt verder op projecten Polder in Beeld (Gemeente Beveren) en het mondelinge geschiedenisproject rond Polderdoorkruisers in Kruibeke ('tij) en steunt op interviewfragmenten uit “50 Jaar Werk in het Waasland” van de Erfgoedcel Waasland (2008-2009) en interviews door Stefanie Audenaert voor bezoekerscentrum Fort Liefkenshoek (2007) en in het kader van “De Potige Polders” (2011).

Overstroming!

Polders, meersen en overstromingen gaan al sinds de start van de inpoldering hand in hand. Kleinschalige overstromingen bij hoog water of aanhoudende regen zijn daarbij nog betrekkelijk kleine zorgen. Rampzaliger waren de grote stormvloed die dijken, dorpen en velden van de kaart veegden: de Sint-Julianavloed (1164), de Allerheiligenvloed (1170), de Clemensvloed (1334), de Vincentiusvloed (1393), de Elisabethvloed (1424), de Sint-Felixvloed (1550) en een tweede Allerheiligenvloed (1570). Na dergelijke rampen moest de inpoldering soms van nul herbeginnen. Een aanhoudende noordwestenwind, gevolgd door springtij, waren meestal de directe oorzaken. Maar ook de mens zelf was mee verantwoordelijk: door het afgraven van veen (voor gebruik als brandstof) kwam het landschap immers nog lager onder het waterniveau te liggen, terwijl door de constructie van dijken de Schelde in een smallere en dus minder stabiele bedding gedwongen werd.

Ook op 12 maart 1906, in november 1936 en op 1 februari 1953 werd het Waasland opgeschrikt overstromingen die grote gebieden langs de Schelde blank zetten en de inwoners in precarie situaties brachten. Telkens brachten ze een golf van solidariteit op gang, waarbij lokale notabelen en nationale kassen steun boden bij het dichten van bressen en het opvangen en vergoeden van slachtoffers. Uiteindelijk werd vanaf de jaren 1970 het Sigmaplan uitgewerkt, dat het overstromingsgevaar definitief moest inperken.

Meubels redden in Melsele na de grote overstroming van 1906. (Privécollectie Hugo De Looze)

Dijkdoorbraak in Zwijndrecht, vóór 1930. (Gemeente Zwijndrecht, collectie Tulpinck)

1906		1936	
A. Polders (overstroming)		B. Polders (overstroming)	
1914	1. 1. 1914	1936	1. 1. 1936
1915	1. 1. 1915	1937	1. 1. 1937
1916	1. 1. 1916	1938	1. 1. 1938
1917	1. 1. 1917	1939	1. 1. 1939
1918	1. 1. 1918	1940	1. 1. 1940
1919	1. 1. 1919	1941	1. 1. 1941
1920	1. 1. 1920	1942	1. 1. 1942
1921	1. 1. 1921	1943	1. 1. 1943
1922	1. 1. 1922	1944	1. 1. 1944
1923	1. 1. 1923	1945	1. 1. 1945
1924	1. 1. 1924	1946	1. 1. 1946
1925	1. 1. 1925	1947	1. 1. 1947
1926	1. 1. 1926	1948	1. 1. 1948
1927	1. 1. 1927	1949	1. 1. 1949
1928	1. 1. 1928	1950	1. 1. 1950
1929	1. 1. 1929	1951	1. 1. 1951
1930	1. 1. 1930	1952	1. 1. 1952
1931	1. 1. 1931	1953	1. 1. 1953
1932	1. 1. 1932	1954	1. 1. 1954
1933	1. 1. 1933	1955	1. 1. 1955
1934	1. 1. 1934	1956	1. 1. 1956
1935	1. 1. 1935	1957	1. 1. 1957
1936	1. 1. 1936	1958	1. 1. 1958
1937	1. 1. 1937	1959	1. 1. 1959
1938	1. 1. 1938	1960	1. 1. 1960
1939	1. 1. 1939	1961	1. 1. 1961
1940	1. 1. 1940	1962	1. 1. 1962
1941	1. 1. 1941	1963	1. 1. 1963
1942	1. 1. 1942	1964	1. 1. 1964
1943	1. 1. 1943	1965	1. 1. 1965
1944	1. 1. 1944	1966	1. 1. 1966
1945	1. 1. 1945	1967	1. 1. 1967
1946	1. 1. 1946	1968	1. 1. 1968
1947	1. 1. 1947	1969	1. 1. 1969
1948	1. 1. 1948	1970	1. 1. 1970
1949	1. 1. 1949	1971	1. 1. 1971
1950	1. 1. 1950	1972	1. 1. 1972
1951	1. 1. 1951	1973	1. 1. 1973
1952	1. 1. 1952	1974	1. 1. 1974
1953	1. 1. 1953	1975	1. 1. 1975
1954	1. 1. 1954	1976	1. 1. 1976
1955	1. 1. 1955	1977	1. 1. 1977
1956	1. 1. 1956	1978	1. 1. 1978
1957	1. 1. 1957	1979	1. 1. 1979
1958	1. 1. 1958	1980	1. 1. 1980
1959	1. 1. 1959	1981	1. 1. 1981
1960	1. 1. 1960	1982	1. 1. 1982
1961	1. 1. 1961	1983	1. 1. 1983
1962	1. 1. 1962	1984	1. 1. 1984
1963	1. 1. 1963	1985	1. 1. 1985
1964	1. 1. 1964	1986	1. 1. 1986
1965	1. 1. 1965	1987	1. 1. 1987
1966	1. 1. 1966	1988	1. 1. 1988
1967	1. 1. 1967	1989	1. 1. 1989
1968	1. 1. 1968	1990	1. 1. 1990
1969	1. 1. 1969	1991	1. 1. 1991
1970	1. 1. 1970	1992	1. 1. 1992
1971	1. 1. 1971	1993	1. 1. 1993
1972	1. 1. 1972	1994	1. 1. 1994
1973	1. 1. 1973	1995	1. 1. 1995
1974	1. 1. 1974	1996	1. 1. 1996
1975	1. 1. 1975	1997	1. 1. 1997
1976	1. 1. 1976	1998	1. 1. 1998
1977	1. 1. 1977	1999	1. 1. 1999
1978	1. 1. 1978	2000	1. 1. 2000
1979	1. 1. 1979	2001	1. 1. 2001
1980	1. 1. 1980	2002	1. 1. 2002
1981	1. 1. 1981	2003	1. 1. 2003
1982	1. 1. 1982	2004	1. 1. 2004
1983	1. 1. 1983	2005	1. 1. 2005
1984	1. 1. 1984	2006	1. 1. 2006
1985	1. 1. 1985	2007	1. 1. 2007
1986	1. 1. 1986	2008	1. 1. 2008
1987	1. 1. 1987	2009	1. 1. 2009
1988	1. 1. 1988	2010	1. 1. 2010
1989	1. 1. 1989	2011	1. 1. 2011
1990	1. 1. 1990	2012	1. 1. 2012
1991	1. 1. 1991	2013	1. 1. 2013
1992	1. 1. 1992	2014	1. 1. 2014
1993	1. 1. 1993	2015	1. 1. 2015
1994	1. 1. 1994	2016	1. 1. 2016
1995	1. 1. 1995	2017	1. 1. 2017
1996	1. 1. 1996	2018	1. 1. 2018
1997	1. 1. 1997	2019	1. 1. 2019
1998	1. 1. 1998	2020	1. 1. 2020
1999	1. 1. 1999	2021	1. 1. 2021
2000	1. 1. 2000	2022	1. 1. 2022
2001	1. 1. 2001	2023	1. 1. 2023
2002	1. 1. 2002	2024	1. 1. 2024
2003	1. 1. 2003	2025	1. 1. 2025
2004	1. 1. 2004	2026	1. 1. 2026
2005	1. 1. 2005	2027	1. 1. 2027
2006	1. 1. 2006	2028	1. 1. 2028
2007	1. 1. 2007	2029	1. 1. 2029
2008	1. 1. 2008	2030	1. 1. 2030
2009	1. 1. 2009	2031	1. 1. 2031
2010	1. 1. 2010	2032	1. 1. 2032
2011	1. 1. 2011	2033	1. 1. 2033
2012	1. 1. 2012	2034	1. 1. 2034
2013	1. 1. 2013	2035	1. 1. 2035
2014	1. 1. 2014	2036	1. 1. 2036
2015	1. 1. 2015	2037	1. 1. 2037
2016	1. 1. 2016	2038	1. 1. 2038
2017	1. 1. 2017	2039	1. 1. 2039
2018	1. 1. 2018	2040	1. 1. 2040
2019	1. 1. 2019	2041	1. 1. 2041
2020	1. 1. 2020	2042	1. 1. 2042
2021	1. 1. 2021	2043	1. 1. 2043
2022	1. 1. 2022	2044	1. 1. 2044
2023	1. 1. 2023	2045	1. 1. 2045
2024	1. 1. 2024	2046	1. 1. 2046
2025	1. 1. 2025	2047	1. 1. 2047
2026	1. 1. 2026	2048	1. 1. 2048
2027	1. 1. 2027	2049	1. 1. 2049
2028	1. 1. 2028	2050	1. 1. 2050
2029	1. 1. 2029	2051	1. 1. 2051
2030	1. 1. 2030	2052	1. 1. 2052
2031	1. 1. 2031	2053	1. 1. 2053
2032	1. 1. 2032	2054	1. 1. 2054
2033	1. 1. 2033	2055	1. 1. 2055
2034	1. 1. 2034	2056	1. 1. 2056
2035	1. 1. 2035	2057	1. 1. 2057
2036	1. 1. 2036	2058	1. 1. 2058
2037	1. 1. 2037	2059	1. 1. 2059
2038	1. 1. 2038	2060	1. 1. 2060
2039	1. 1. 2039	2061	1. 1. 2061
2040	1. 1. 2040	2062	1. 1. 2062
2041	1. 1. 2041	2063	1. 1. 2063
2042	1. 1. 2042	2064	1. 1. 2064
2043	1. 1. 2043	2065	1. 1. 2065
2044	1. 1. 2044	2066	1. 1. 2066
2045	1. 1. 2045	2067	1. 1. 2067
2046	1. 1. 2046	2068	1. 1. 2068
2047	1. 1. 2047	2069	1. 1. 2069
2048	1. 1. 2048	2070	1. 1. 2070
2049	1. 1. 2049	2071	1. 1. 2071
2050	1. 1. 2050	2072	1. 1. 2072
2051	1. 1. 2051	2073	1. 1. 2073
2052	1. 1. 2052	2074	1. 1. 2074
2053	1. 1. 2053	2075	1. 1. 2075
2054	1. 1. 2054	2076	1. 1. 2076
2055	1. 1. 2055	2077	1. 1. 2077
2056	1. 1. 2056	2078	1. 1. 2078
2057	1. 1. 2057	2079	1. 1. 2079
2058	1. 1. 2058	2080	1. 1. 2080
2059	1. 1. 2059	2081	1. 1. 2081
2060	1. 1. 2060	2082	1. 1. 2082
2061	1. 1. 2061	2083	1. 1. 2083
2062	1. 1. 2062	2084	1. 1. 2084
2063	1. 1. 2063	2085	1. 1. 2085
2064	1. 1. 2064	2086	1. 1. 2086
2065	1. 1. 2065	2087	1. 1. 2087
2066	1. 1. 2066	2088	1. 1. 2088
2067	1. 1. 2067	2089	1. 1. 2089
2068	1. 1. 2068	2090	1. 1. 2090
2069	1. 1. 2069	2091	1. 1. 2091
2070	1. 1. 2070	2092	1. 1. 2092
2071	1. 1. 2071	2093	1. 1. 2093
2072	1. 1. 2072	2094	1. 1. 2094
2073	1. 1. 2073	2095	1. 1. 2095
2074	1. 1. 2074	2096	1. 1. 2096
2075	1. 1. 2075	2097	1. 1. 2097
2076	1. 1. 2076	2098	1. 1. 2098
2077	1. 1. 2077	2099	1. 1. 2099
2078	1. 1. 2078	2100	1. 1. 2100
2079	1. 1. 2079	2101	1. 1. 2101
2080	1. 1. 2080	2102	1. 1. 2102
2081	1. 1. 2081	2103	1. 1. 2103
2082	1. 1. 2082	2104	1. 1. 2104
2083	1. 1. 2083	2105	1. 1. 2105
2084	1. 1. 2084	2106	1. 1. 2106
2085	1. 1. 2085	2107	1. 1. 2107
2086	1. 1. 2086	2108	1. 1. 2108
2087	1. 1. 2087	2109	1. 1. 2109
2088	1. 1. 2088	2110	1. 1. 2110
2089	1. 1. 2089	2111	1. 1. 2111
2090	1. 1. 2090	2112	1. 1. 2112
2091	1. 1. 2091	2113	1. 1. 2113
2092	1. 1. 2092	2114	1. 1. 2114
2093	1. 1. 2093	2115	1. 1. 2115
2094	1. 1. 2094	2116	1. 1. 2116
2095	1. 1. 2095	2117	1. 1. 2117
2096	1. 1. 2096	2118	1. 1. 2118
2097	1. 1. 2097	2119	1. 1. 2119
2098	1. 1. 2098	2120	1. 1. 2120
2099	1. 1. 2099	2121	1. 1. 2121
2100	1. 1. 2100	2122	1. 1. 2122
2101	1. 1. 2101	2123	1. 1. 2123
2102	1. 1. 2102	2124	1. 1. 2124
2103	1. 1. 2103	2125	1. 1. 2125
2104	1. 1. 2104	2126	1. 1. 2126
2105	1. 1. 2105	2127	1. 1. 2127
2106	1. 1. 2106	2128	1. 1. 2128
2107	1. 1. 2107	2129	1. 1. 2129
2108	1. 1. 2108	2130	1. 1. 2130
2109	1. 1. 2109	2131	1. 1. 2131
2110	1. 1. 2110	2132	1. 1. 2132
2111	1. 1. 2111	2133	1. 1. 2133
2112	1. 1. 2112	2134	1. 1. 2134
2113	1. 1. 2113	2135	1. 1. 2135
2114	1. 1. 2114	2136	1. 1. 2136
2115	1. 1. 2115	2137	1. 1. 2137
2116	1. 1. 2116	2138	1. 1. 2138
2117	1. 1. 2117	2139	1. 1. 2139
2118	1. 1. 2118	2140	1. 1. 2140
2119	1. 1. 2119	2141	1. 1. 2141
2120	1. 1. 2120	2142	1. 1. 2142
2121	1. 1. 2121	2143	1. 1. 2143
2122	1. 1. 2122	2144	1. 1. 2144
2123	1. 1. 2123	2145	1. 1. 2145
2124	1. 1. 2124	2146	1. 1. 2146
2125	1. 1. 2125	2147	1.

Particulier Poldererfgoed

Het meest verrassende erfgoed bevindt zich vaak bij mensen thuis: in fotoalbums, in dozen op zolder of misschien net gekoesterd in kaders en vitrines. Voor het project "De Potige Polders" gingen we op zoek naar erfgoed bij mensen thuis dat het polderverleden in beeld kan brengen. Uiteindelijk konden we meer dan 370 stukken poldererfgoed tentoonstellen op de Erfgoedbank Waasland, waaronder unieke oude kaarten, reeksen over de polderambachten, de overstormingen of de Beverse polders vóór de industrialisering en persoonlijke herinneringen aan het polderleven.. Ook op de andere panelen van deze tentoonstelling vind je materiaal van particulieren terug.

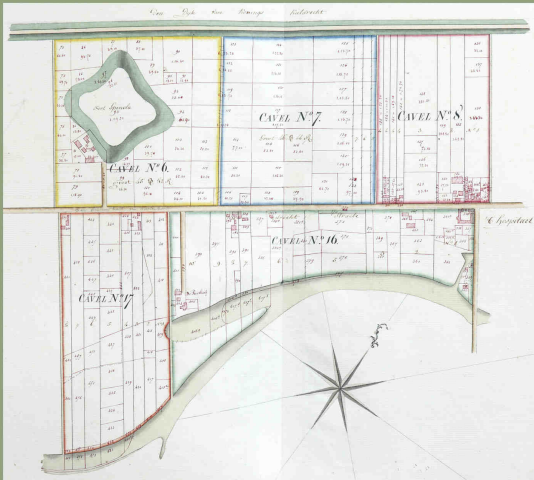
Landbouwer Paula Voet bij haar koeien, ca. 1960. (Privécollectie Paula Voet - Omer Maes)

Een hoeve-interieur uit vervlogen tijden, omstreeks 1970 vastgelegd in de omgeving van Kieldrecht. (Privécollectie Hugo Maes)

Fragment uit het "Caerte-Boek der proprieteitén van de Heer Mynheer Vilain XIII", waarin de eigendommen van familie Vilain XIII in Bazel en omgeving worden opgeijst. Het boek werd in 1804 getekend door Jacobus J. du Caju. (Privécollectie Patrick Pien)

Detail uit het "Caerte-Boeck der polderlanden van Vracene" uit 1804. Het boek bevat meerdere wijk- en polderkaarten. Hier de percelen langs de huidige Koningsdijk (Sint-Gillis-Waas), met onderaan de uitloper van de Grote Geule en links het intussen zo goed als verdwenen liniefort Spinola. (Privécollectie Dirk Smet)

Zicht op de Durme bij laag water, met aangemeerde schepen. Datering onzeker: 1951-1975. (Privécollectie d'Hanis)

Herberg "Ons Streven" in Tielrode. De herberg langs de Durme stond al in een atlas van 1724 en gaat in oorsprong misschien zelfs terug tot de zestiende eeuw. In 2005 sloot het café haar deuren, toen de bejaarde uitbaatster naar een rusthuis ging. (Privécollectie Paul Goossens)

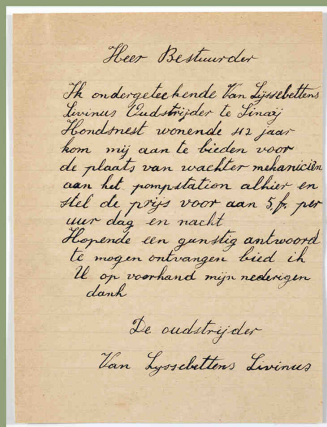
De hoeve van Jacobus Gillis, aan de Oostlangeweg in Beveren, beschadigd na de inslag van een V1 bom ca. 1945. (Privécollectie Petrus Praet)

Polder Sinaai-Daknam

De term “polder” slaat niet enkel op bedijkte en vaak met overstroming bedreigde landen, maar ook op de specifieke bestuursvorm die in een bepaald gebied instaat voor waterbeheer. Zo ook de Polder Sinaai-Daknam, die zorgt voor het dijkonderhoud en de afwatering in (grote delen van) Sinaai, Daknam, Belsele, Kemzeke, Sint-Pauwels en Stekene. Ter gelegenheid van “De Potige Polders” geeft het bestuur inzage in haar archief van bijna 85 jaar werking.

Het initiatief tot de oprichting van de “Groote Watering van Sinay” wordt in 1926 genomen door de Belgische Boerenbond, naar aanleiding van verschillende grote overstromingen en het feit dat ongeveer 600 ha landbouwgrond nagenoeg permanent onder water staat. Op 20 september 1928 wordt het koninklijk besluit getekend, hoewel veel grondbezitters vrezen voor de kosten die gepaard zouden kunnen gaan met de Groote Watering.

Meteen start de watering met het droogmaken van de natste gronden, de oprichting van een pompgemaal op de Stekense vaart ter hoogte van de Hondsnest en het onderhoud aan dijken, waterlopen en pompgemalen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog worden werklozen ingeschakeld om grachten te reinigen of te verbreden. Onder impuls van dijkgraaf Jozef “meester” Maes en ontvanger-griffier Frans Coppens worden in de 60-er jaren verder grote saneringswerken uitgevoerd, die nog doorgaan in de volgende decennia. Zo krijgt de Hondsnest in 1975 een nieuw pompgemaal. Intussen was de watering, ingevolge de wet op de polders van 3 juni 1957, omgevormd tot polder.

Oudstrijder Livinus Van Lijsebettens solliciteert in 1931 voor de functie van dijkwachter-machinist. Sollicitanten stelden zelf hun loon voor - in dit geval 5 frank per uur. (Polder Sinaai-Daknam)

Het eerste pompgemaal op de Hondsnest uit 1928, de “wiep van de polder”. (Polder Sinaai-Daknam)

Overstroming op de Hondsnest tijdens de jaren 1920, één van de beweegredenen voor het oprichten van de “Groote Watering van Sinay”. (Privécollectie Walter Vermeiren)

De Burgemeester der Gemeente Sinay-Waas

brengt ter kennis van de ingezetenen dat het plan en de perceelswijze opgemaakte tabel der eigendommen, begrepen in de in te richten waterings-vereeniging van gronden, gelegen op het grondgebied der gemeente Sinay, Stekene, Kemzeke, Sint-Pauwels en Belcele, onder de benaming “Groote Watering van Sinay”, gedurende eene maand, te beginnen met 10 Maart eerstkomende, in de gemeentesecretariaten van Sinay, Stekene, Kemzeke, Sint-Pauwels en Belcele nedergelegd zullen zijn, en de belanghebbenden er hunne opmerkingen tegen het instellen der ontworpen watering zullen kunnen neerschrijven in een daartoe bestemd register.

Voormelde tabel en plan zullen daarenboven, ten zelfden einde en gedurende hetzelfde tijdsverloop, nedergelegd zijn in het Arrondissementskommissariaat te Sint-Niklaas, om de opmerkingen der belanghebbenden te ontvangen.

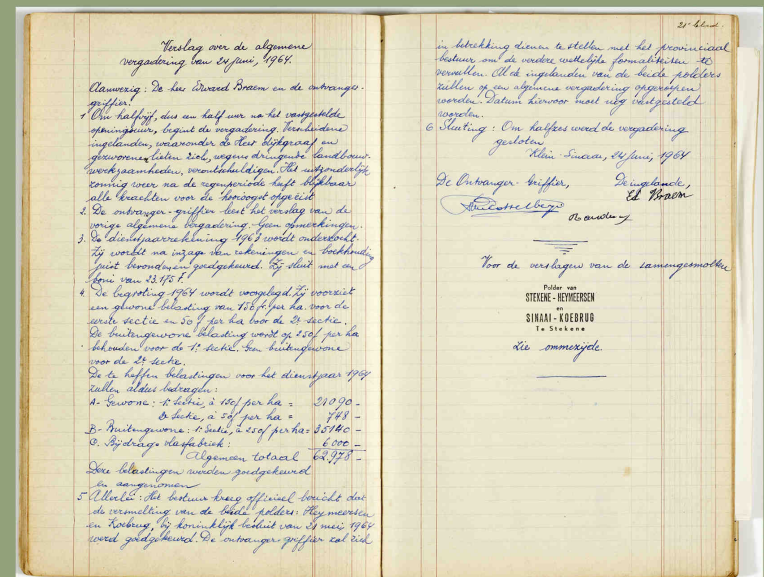
Sinay, den 10 Maart 1928.

DE BURGEMEESTER,

ED. DE BEULE.

Burgemeester De Beule meldt dat de tabel en het plan van de Groote Watering van Sinay kunnen ingekeken worden. Belanghebbenden kunnen hun opmerkingen in een register noteren. (Polder Sinaai-Daknam)

In 1969 fuseert de polder met de Polder van Daknam en de Polder van de Leebrugse meersen. De huidige polder Sinaai-Daknam, ten slotte, ontstaat in 1977 na een fusie met de Polder van Stekene- Heimeersen en Sinaai-Koebrug en wordt in totaal 5.800 ha groot.

Het laatste verslag in het Register der Beraadslagingen van de Polder van Stekene-Heimeersen op 24 juni 1964, waarin de fusie met de Polder van Sinaai-Koebrug een feit wordt volgens het Koninklijk Besluit van 21 mei 1964. (Polder Sinaai-Daknam)

De veelzijdigheid van de polders

De Wilfordboten verzorgden van 1857 tot 1938 een regelmatige verbinding tussen Antwerpen en Temse. Dagtoeristen uit de stad maakten hiervan gebruik om even te genieten van het "rustieke" leven in het Waasland. (Gemeentearchief Temse)

In Doel gingen toeristen tot in de jaren 1960 dan weer gretig krabben vangen. (Hertogelijke Heemkundige Kring het Land van Beveren/Privécollectie Johnny Van

Het leven in de polders en de meersen beperkt zich lang niet tot landbouw alleen. Nevenactiviteiten zoals het garnalen pellen zorgden in jaren van magere oogst voor een dankbaar extra inkomen. Er werden wijnen geteelt en op de dijken stonden populieren die hout leverden voor de blokmakerij of, later, notelaars voor de pickle-industrie. Stropers vonden vis in de krekken en wild langs waterkanten, bossen en velden. Smokkelaars maakten dan weer handig gebruik van broekbosjes om de grens over te steken... Ten slotte waren er langs het water de scheepswerven en op het water de platbodems, die hun vrachten via de Durme en haar kanalen tot ver in het binnenland vervoerden.

De polders zijn daarnaast ook al meer dan een eeuw lang een toeristische trekpleister. Vanaf de Belle Epoque voeren de stoomschepen dagjestoeriten over en weer van Antwerpen naar Temse, terwijl de Flandriaschepen tot in de jaren 1980 toeristen naar Doel brachten. En dan zijn er nog de vele arbeiders en handelaars die dagelijks de polder doorkruisten op weg naar hun bestemming, om 's avonds geregeld halt te houden in één van de poldercafé's...

Ook langs de Durme was er pleziervaart. Hier zeilbootjes en toekijkende dames op het einde van de 19de eeuw. (Stadsarchief Lokeren)

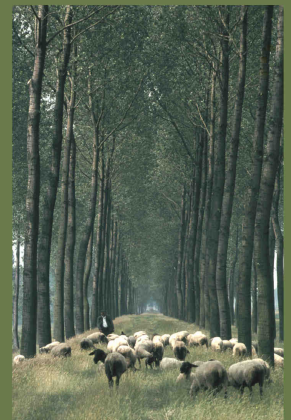

Het is ook bij het krabben vangen dat we Tante Sidonie en Wiske aantreffen in de openingscène van "Op het eiland Amoras", het eerste Suske en Wiskealbum uit 1965.

Watertoerisme langs de Grote Geule in Meerdonk, ca. 1970. (Privécollectie Hugo Maes)

Langs de akkers en op de dijken weidden de herders hun kudde. Vandaag is de stiel bijna onmogelijk geworden: landbouwers laten hen maar weinig toe op de akker en autowegen maken het doorkruisen van grote gebieden soms levensgevaarlijk.

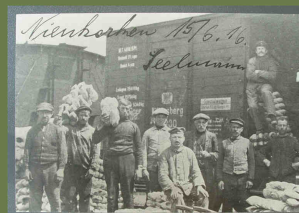

Schaapherden op een dijk, ca. 1970. (Privécollectie Hugo Maes)

Een blokmakersstal met materiaal, nog zeker in gebruik tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw. (Museum de Schuur VZW)

In heel het Waasland werden klompen vervaardigd, waarbij het hout dat op de dijken groeide dankbaar gebruikt werd. Klompen waren bovendien lange tijd een noodzakelijk kledingstuk om in de modder op het veld te kunnen werken. Ze werden daarnaast ook geëxporteerd naar binnen- en buitenland. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden trouwens heel wat mannen ingeschreven als blokmakers, om op die manier te ontsnappen aan een verplichte tewerkstelling in Duitsland.

Links: Transport van klompen tijdens de Eerste Wereldoorlog. (Heemkundige Kring Nieuwkerken)
Rechts: De blokmakersstal van Achiel Bocklandt uit Elversele in 1917. (Heemkundige Kring Braem)

(Heemkundige Kring De Kluiwe Sint-Gillis-Waas)

Vroeger en nu

De polders van Bazel worden momenteel omgevormd tot gecontroleerd getijdeoverstromingsgebied. Verhoogde dijken en een overstromingszone moeten in noodgevallen zorgen dat het Scheldewater er op een gecontroleerde manier kan overvloeien en zo elders langs de rivierloop geen schade kan aanrichten.

In 1990, voordat de werken begonnen, nam Frans De Kerf een reeks foto's van de streek. In 2012 bezocht Dirk Gorrebeek dezelfde locaties om vast te leggen hoe het landschap er nu uit ziet. De fotokoppels tonen vaak een nog herkenbaar landschap, waarin echter al de nodige ingrepen gebeurden. De komende jaren zal dit landschap blijven veranderen, naarmate natuur en water er meer ruimte krijgen.

Links: foto vóór de werken aan de Dweerse Gaanweg. Het Schoutteehof was ooit een jachtpaviljoen voor de burggraven van Wissekerke. (Privécollectie Frans De Kerf)

Rechts: tijdens de werken, maart 2012. Het Schoutteehof is verdwenen. Er liggen nog restanten van de funderingen maar het zicht is onbelemmerd tot aan de Schelddijk. (Foto Dirk Gorrebeek)

Links: foto vóór de werken, van op de Schelddijk naar het spaarbekken waar het opperwater van Kruibeke, onder andere vanuit de Kapelbeek, samenkomt en over de Schelddijk gepompt wordt. (Privécollectie Frans De Kerf)

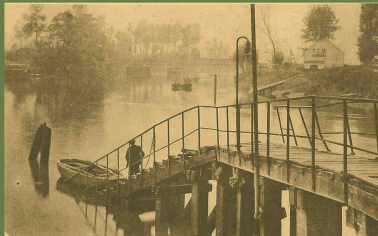
Rechts: tijdens de werken, april 2012. Door de aanleg van de nieuwe dijk is de spaarkom erg verkleind. In de verte heeft het kappen van de Canada's de woningen van Kruibeke zichtbaar gemaakt. (Foto Dirk Gorrebeek)

Links: foto vóór de werken in de Bazelse polder, aan de Kemphoekstraat richting noordoost. (Privécollectie Frans de Kerf)

Rechts: tijdens de werken, april 2012. Sommige gedeelten van de akkers zijn afgegraven om de kleilaag te hergebruiken in de dijken, vandaar de zeer natte gronden. Op die afgravingen worden verschillende soorten ondergrond opgevoerd om de evolutie van de plantengroei te bestuderen. (Foto Dirk Gorrebeek)

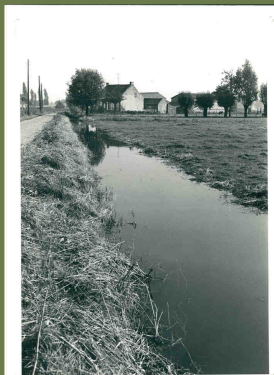
Links: prentkaart van de Durme nabij Hamme, met aanlegsteiger, uit de periode 1926-1950. (Privécollectie fam. Kinders)

Rechts: dezelfde locatie gefotografeerd in 2005. De steiger is intussen verdwenen. (foto's opgenomen in Ilke Werbrouck (2006) "Recente evolutie van het Durmelandschap...", onuitgegeven licentiaatsthesis, Ugent)

In 2005 maakte studente Ilke Werbrouck een thesis over de landschappen van de Durme. Daarbij maakte ze ook een vergelijkende studie van oud fotomateriaal aangevuld met nieuwe opnames op dezelfde locatie.

De foto's tonen de landen langs de Durme van Lokeren tot Tielrode, die soms opvallend onaangeroerd bleven sinds de jaren '20 of '50. De Mirabrug, de weiden, het veer van Tielrode... zijn allen nog herkenbaar, ook al zijn de aangemeerde schepen en de scheepswerf nabij Tielrode vandaag niet meer te zien.

Links: hoeve van familie Jules Van Mieghem aan de toenmalige Sint-Niklaasstraat, gefotografeerd in 1960-1970. (Privécollectie Hugo Maes)

Boven: dezelfde zone, aan de huidige Land van Waaslaan, in 2011, zoals te zien met Google Streetview.

Links: de hoeve van familie De Bock Achiel aan de Sint-Niklaasstraat te Beveren, gefotografeerd in 1960-1970. (Privécollectie Hugo Maes)

Rechts: hetzelfde gebied in 2011, zoals te zien met Google Streetview. Bewoning en velden maakten plaats voor industriegebied.

De polders van Sint-Anna en Ketenisse werden drooggelegd in de 17de eeuw. Ze grensden aan de polders van Doel, Kallo en de latere Arenbergpolder. Tijdens de jaren 1970 werd dit deel van de polders omgevormd tot industriegebied, door de heraanleg van de terreinen en het graven van dokken. Enkel het Ketenisschoor, 44 Ha brakwatergebied, blijft vandaag over van wat ooit halfjaarlijks beweede gronden waren. Net voordat deze ingrijpende veranderingen plaatsvonden, maakte Hugo Maes een uitgebreide diareeks van de landschappen in deze polders. Hij noteerde daarbij op kaart de locaties die hij op dia vastlegde.

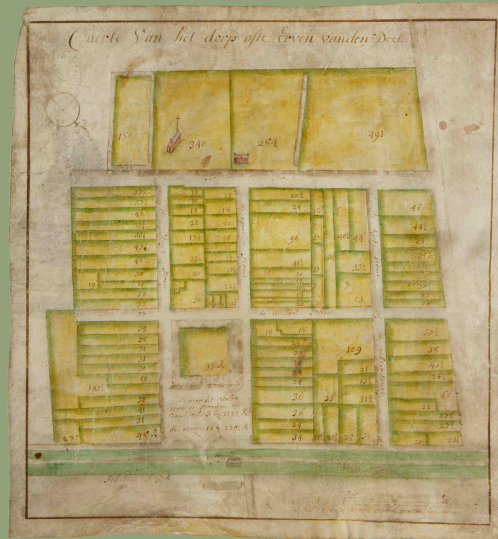
Wase Cartografie

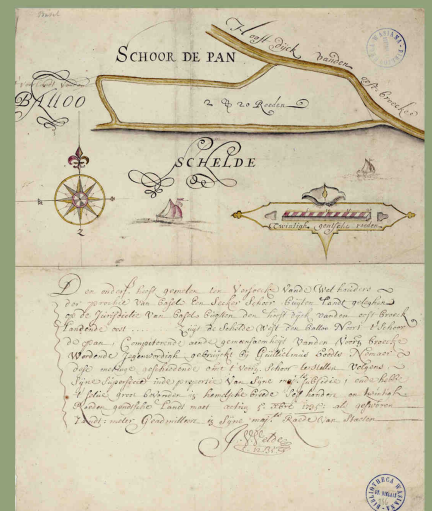
Polderkaart van de dijkage van Kallø: de polders van Kallø, omgeving Verrebroek, Melsele en Kieldrecht. De kaart vermeldt ook aangrenzend de dijkage van Arenberg en rechts onderaan Fort Liefkenshoek. Opgemaakt door Judocus Fransiscus Peeters en getekend 26 april 1792. (Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas)

Ingekleurde figuratieve kaart van de heerlijkheid van Cauwerburgh, gelegen op grondgebied Temse, gedateerd 4 juli 1750. De kaart werd ondertekend door landmeter Van Goethem en getekend op vraag van de burgemeester van Temse, op basis van een bestaande kaart van de heerlijkheid. Een aanzienlijk deel van de kaart wordt ingenomen door de Polder Van den Es. (Gemeentearchief Temse)

Grondplan van Doel. Deze kaart van de dorpskern van Doel moet gedateerd worden na 1631: de omwalling van het zogenaamde Herenhuis is al op de kaart ingetekend. (Gemeentearchief Beveren)

Kaartje uit de omgeving van Bazel, ter opmeting van een schor tussen het Panneschor, de Schelde, de dijk van het Oostbroek en het "voorland van den Balloo". Opgemeten door Judocus Vandevelde en getekend 5 december 1735. (Bibliotheca Wasiana)

In het poldergebied zien we in de vroegmoderne periode kaarten opduiken om bedijkingsplannen weer te geven, om het te bedijken of bedijkte gebied nauwkeurig in kaart te brengen of om de oude situaties te vergelijken met de nieuwe. Dit was soms nodig om na overstromingen - wanneer de perceelsgrenzen verwoest waren - de eigendomsrechten opnieuw af te bakenen. Soms is duidelijk te zien hoe een polderlandschap eerst letterlijk werd uitgetekend op kaart en pas daarna ook op het terrein werd uitgevoerd.

Vanaf 1807 werden alle Belgische percelen systematisch opgemeten en gekarteerd in de vorm van de grootschalige "Primitieve Kadasterplans", een werk dat pas zo'n veertig jaar later werd afgerond. De gegevens omtrent eigenaars en kadastraal inkomen werden in aanwijzende tafels en kadastrale leggers opgenomen. In de jaren '50 en '60 van dezelfde eeuw werden deze gecommmercialiseerd en uitgegeven door P.C. Popp. In de twintigste eeuw zien we dan de welgekende en zeer gedetailleerde topografische kaarten van het MGI en NGI verschijnen.

(Tekst op basis van Iason Jongepier, "Wase Cartografie", www.waaserfgoed.be)